

ЗЕМЛЯКІ ГАСЦЮЮЦЬ У БЕЛАРУСІ

ДУША АДТАЯЛА, АБАГРЭЛАСЯ?

Ірэне Каляда-Смірноў з амерыканскага горада Кліўленда з паездкай на радзіму пашанцавала. Яна ляцела ў сваю Беларусь прамым авіярейсам Нью-Йорк—Мінск. У чым жа яе шанцаванне, пацікавіцца чытач. А ў тым, што да самага апошняга часу самалёты да нас з Амерыкі, ды і з многіх іншых краін, не ляталі і ад нас, адпаведна, таксама. Як трэба каму, то калі ласка: спачатку ў Маскву або Ленінград. А там вядома, які сервіс: змардуешся ўшчэнт. Так што спадарыні Ірэне сапраўды пашанцавала. Акрыленая і перапоўненая пачуццямі, яна спуściлася з трапа, шукаючы вачы-

ма сяброў, якія абяцалі сустрэць. Няцяжка ўявіць, што перажыла жанчына за гадзіну чакання ў аэрапорце. Уявіце, чакаць сустрэчы амаль 50 гадзю і потым яшчэ цэлую гадзіну! Яна ж не ведала, што самалёты лятаюць па маскоўскім часе, а Беларусь жыве па сваім, мясцовым, які на гадзіну адрозніваецца ад маскоўскага. Але не будзем больш пра непрыемныя нечаканасці. Далей былі толькі прыемныя.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

НА ЗДЫМКУ: сустрэча нашай суайчынніцы з ЗША Ірэны КАЛЯДЫ-СМІРНОЎ з братам Леанідам у Навагрудку.

ЗАМЕСТ РЭЦЭНЗІІ

ЦІХАЕ ВЯРТАННЕ

Сярод беларускіх гісторыкаў яшчэ якіх гадоў дзесяць назад цяжка было знайсці каго-небудзь, хто б спадзяваўся, што на парозе — вяртанне з нябыту імёнаў выдатных людзей Беларусі, што неўзабаве стануць вяртацца ў жыццё старых, адвечных назвы нашых гарадоў і больш дробных паселішчаў, што не за гарамі той час, калі адна за другой знікнуць штучныя назвы нашых вуліц, плошчаў, гаспадарак і ўстановаў, звязаныя з чужой гісторыяй ці з так званым рэвалюцыйным мінулым, з эпохай «велічных сацыялістычных здзяйсненняў». Між тым ужо ў Старажытным Рыме ў грамадстве прыйшлі да глыбокай высновы, што гісторыя заўжды

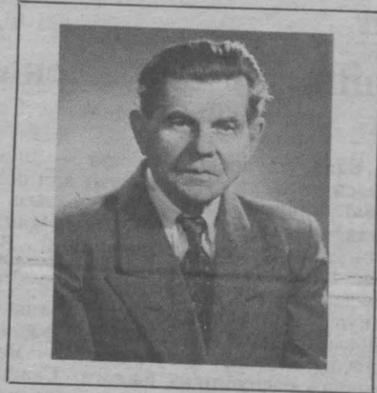
з'яўляецца мудрай настаўніцай сацыяльна-палітычнага жыцця. У сувязі з гэтым паўстае, натуральна, шэраг непазбежных пытанняў. Спынімся на некаторых. Першае: як жа так атрылася, што згуртаваныя раці нашых грамадазнаўцаў-гісторыкаў, шчодро ўквечаных сямі высокімі навуковымі званнямі і разнастайнымі тытуламі, змаглі прамагчы, не заўважыць ані хоць бы прыкметы гэтых істотных працэсаў, якія ўжо заўтра атрымаюць усёахопнае і вызначальнае развіццё? Пытанне наступнае: чаго варта такія, з дазволу сказаць, гісторыкі, якія нават збольшага не здатны ўвогуле адчуваць наступ часу ў далёкай і не вельмі далёкай мінуўшчыне,

якія з сур'ёзным выглядам літаральна ўсё збіраліся вытлумачыць, хвацка карыстаючыся сваёй адзінай палкай-выручалкай — цытатамі класікаў абвешчанага бессмяротным вучэння? Адказваць на другое пытанне сёння, відаць, ужо і не трэба. Але адзначым, што і зараз псеўдагісторыкі цвёрда знаходзяцца пры сваіх ранейшых пасадах. Нясуць, як учора, лухту з кафедраў ці карчаць над «даследаваннямі». Найбольш спрытныя з іх у шапку не спяць: узброіўшыся да зубоў дэмагагічнымі штампамі, імкнуцца што б там ні было выставіць сябе ледзь не дэмакратамі з дэмакратаў, а то і

(Заканчэнне на 7-й стар.).

СЬМЕРЦЬ МУЗЫКІ

Масей СЯДНЁУ

Памяці Міколы РАВЕНСКАГА

Замойкла Беларусь на струнах кволай леры, і лернікі натхненна адыйшлі... Як страшна ўсё-ткі: колькі засталася і мне, самотнаму, часінак тых! Хацеў-бы ведаць я перад канцом, які пачатак за канцом наступіць? Ці сьмерць, нарэшце, азначае сьмерць. І неканкрэтным толькі застануся, без хвалявання, радасці й хаценьня, як непатрэбная сама і для сябе сьведомасць! Хто даў-бы мне на гэта ўсё адказ, пакуль 'шчэ ў ненапаленым пакоі магу заўважыць я дымок майго дыхання. Не, не — ня трэба мне ніякага адказу — лягчай мне будзе, калі сам сябе я падманю і з лёгкай вераю паверу ў тое, чаго, магчыма, і... няма.

Чым сьмерць бліжэй, тым болей жыць хачу. Даруй мне, Госпадзі, — яшчэ мяне Ты да сьмерці, як належыць, не давёў. Калі-б Ты даў пражыць яшчэ адно жыццё — ад самага пачатку й да канца, — ішоў-бы толькі я дарогамі Тваімі і быў-бы для Цябе, магчыма, больш дастойным. А так — няўтольнага мяне Ты забіраеш: Ты бачыш Сам, яшчэ гарыць на вуснах песьня — хвала Табе і ўсенькаму Твайму тварэнню.

У дзьверы стукаецца хтосьці — калі ласка. Ага — ну вось і моладзь завітала! Дадзела мне выгнанніцкая адзінота, і рады я, што вы прыйшлі са мною развітацца. «О не, не развітацца — каб запэўніць вас, што здзейснілі мы ўсё, чаго вы не паспелі!..» Вось дзякую ўжо вам. Зашмат мы дакляраем — прысяга наша гучыць, як прапаганда. А слоў, прыгожых слоў і шчырых, мы ня маем. Ня цяжка на сьцягах, і пышных і ўрачыстых, свабоду напісаць і незалежнасьць, цяжэй — пайсьці за гэта ўсё на бітлу. Мы славай упіваемся мінулай і даўняе, як мару, ускрашаем, а дзень сягоняшні мінае без заваяванняў. І безнадзейна мы чакаем на героя, на будучыню па-наіўнаму спадзяючыся. Ах, памыліліся—б вы лепей — цікавей, калі душа сама сабе спажытак знайдзе. Даруйце — стаіце вы, быццам сьцяганосцы, што на ўрачыстасьць толькі пранясуць штандар па вуліцах і зноў у кут яго паставяць. Баюся я ўжо — на зямлі зусім зьявдуцца песьняры і гордыя музыкі. Ды што я гавару — чужога места завулкі-вуліцы й мяне забудуць, дармо, што я хадзіў па іх задумны і натхнены. Званы на вежах зvon свой пачынаюць — збліжаецца дванаццатая, зараз, во... Як гэта будзе!... Божа мой.. Яшчэ я пра Цябе як трэба й не падумаў...

Да самай раніцы ў пакойчыку гарэлі сьвечы, запаленыя зьвечару натхненнем паслухмяным, і між сабой, як шчырыя сяброўкі, пра нешта невядомае шапталі мігталіва.

1954 г.

Нарыс «Цярністы шлях Міколы РАВЕНСКАГА» пачынаем друкаваць з сённяшняга нумара, 6-я стар.

АФІЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

АГУЛЬНЫ ІНТАРЭС

У Мінску адбылася сустрэча прадстаўнікоў беларускага парламента на чале з Пятром Садоўскім і дэлегацыі Літвы на чале з Рамуальдам Озала-сам.

Абмеркаваны эканамічныя і палітычныя адносіны паміж рэспублікамі, пытанні межаў і культурнай спадчыны абодвух народаў, становішча беларусаў у Літве і літоўцаў у Беларусі. Прынята сумеснае камюніке, на падставе якога пазней і будзь распрацоўвацца міжурадавыя пагадненні ў галінах адукацыі, культуры і інфармацыі.

Літоўскі і беларускі бакі пагадзіліся, што беларусы ў Літве і літоўцы ў Беларусі з'яўляюцца не мігрантамі, а аўтахтонным насельніцтвам засяляемых імі краёў. Падкрэслена неабходнасць абмену паміж рэспублікамі тэле- і радыёінфармацыяй, аднаўлення беларускага музея ў Вільні, стварэння літоўскага культурнага цэнтру ў Мінску. Засведчана таксама жаданне як мага хутчэй устанавіць поўныя дыпламатычныя адносіны паміж Беларуссю і Літвой на ўзроўні консульстваў або пасольстваў.

ВЫНІКІ ВІЗІТУ

ДАЛУЧЭННЕ ДА ПАРЫЖСКОЙ ХАРТЫ

Рэспубліка Беларусь першай з краін — членаў СНД далучылася да Парыжскай харты для новай Еўропы — такі галоўны вынік праведзеных у Елісейскім палацы перагавораў паміж прэзідэнтам Францыі Франсуа Мітэранам і Старшынёй Вярхоўнага Савета Беларусі Станіславам Шушкевічам.

«Падзея, якую мы перажываем цяпер, азначае нараджэнне новай эпохі, — заявіў прэзідэнт Францыі пасля падпісання дакумента. — Беларусь стала першай рэспублікай былога Савецкага Саюза, якая, стаўшы на шлях незалежнасці, далучаецца да саюза Еўропы, каб разам з іншымі еўрапейскімі дзяржавамі працягваць намаганні на міжнароднай арэне».

РАДОВІШЧЫ

БУДЗЕМ БУРШТЫНАВАЙ РЭСПУБЛІКАЙ?

Кобрынскім, Камянецкім, Івацэвіцкім, Бярозаўскім, Маларыцкім, Іванаўскім, Пінскім і Лунінцкім раёнах палявыя практыкі і навуковыя экспедыцыі выкладчыкаў і студэнтаў Брэсцкага педінстытута.

Нядаўна атрыманы першыя вынікі правёркі студэнцкіх геалагічных пошукаў спецыялістамі-геолагамі. Толькі на адным участку, указаным студэнтамі і вучонымі, запасы бурштыну вызначаны прыблізна ў 200 тон. Па сваёй якасці ён аналагічны прыбалтыйскаму і залягае на глыбіні ад двух да дзесяці метраў. Кошт гэтага радовішча спецыялісты ацэньваюць больш чым у 500 мільянаў рублёў. Калі ж перапрацаваць яго ў ювелірныя вырабы, то цана ўзрастае да трох-чатырох мільярдаў. І гэта толькі па аднаму з перспектывных участкаў. Мяркуюмая распрацоўка і здабыча бурштыну на Палессі абячае немалую выгаду.

АБ РЭФЕРЭНДУМЕ

ЗАКОН ЁСЦЬ ЗАКОН

Першую прэс-канферэнцыю на пасадзе старшыні Цэнтральнай выбарчай камісіі рэспублікі даў Аляксандр Абрамовіч. Яна закранула ход падпіснай кампаніі за правядзенне ў Беларусі рэферэндуму аб роспуску цяперашняга Вярхоўнага Савета і выбараў новага парламента на шматпартыйнай аснове.

ПРАФСАЮЗНЫЯ СУВЯЗІ

Савет Аб'яднання галіновых прафсаюзаў Мінскай вобласці падтрымлівае шырокія міжнародныя сувязі з калегамі з Японіі, Польшчы, Германіі і іншых краін. Нядаўна беларусы прымаюць дэлегацыю з рэгіёна Альб-Донаў-Ульм (Германія). Госці знаёміліся з работай прафарганізацыі Інстытута траўматалогіі, вытворчага аб'яднання БелаўтаМАЗ, наведалі мемарыяльны комплекс «Хатынь», падпісалі дагаворы аб узаемных сувязях.

НА ЗДЫМКУ: перад сустрэчай нямецкіх гасцей у савеце Мінскага абласнога Аб'яднання галіновых прафсаюзаў.

«МІНСКІ КІРМАШ. ВЯСНА-92»

НЕ СТАРОННІМІ НАГЛЯДАЛЬНІКАМІ

«Задыхаемся не ад свабоды, а ад неразбярхкі. Есць процьма пытанняў, вострых, балючых, якія даюць і надзейна бліжэйшы рух наперад, але вырашэнне якіх патрабуе скаардынаваных, узгодненых, асвятленых заканадаўчым дзеяннем. Раздзяраюць сродкаў вытворчасці, прыватнасці, абарона інтарэсаў грамадзян, развіццё камунальнай гаспадаркі — пра ўсё гэта шмат размоў, але вельмі мала практычнага клопату. Можна, вядома, стаць на даўно выпрабаваны чалавечы шлях вынаходніцтва веласіпеды, назвайшы гэта ініцыятыўнасцю, але ў выніку ўсе сілы пойдучы на распрацоўку даўно вядомага, адпрацаванага. Мы, старшыні Саветаў буйных гарадоў, пайшлі на змушаны крок — аб'ядналіся, стварылі каардынацыйны савет, каб хоць нейкім чынам кампенсавалі адсутнасць у рэспубліцы надзейнай улады, зацікаўленай у пайнаццым, хуткім развіцці ўсіх рэгіёнаў».

Г. КАРПЕНКА, старшыня гарадскога Савета Маладзечна, народны дэпутат Рэспублікі Беларусь.

БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ

А ПРОСІМ

На пасаджэнні Мінскай гарадской рады ТБМ імя Ф. Скарыны прыняты зварот да старшыні гарсавета спадара Аляксандра Герасіменкі, усіх кіраўнікоў гарадскога і прыгараднага транспарту.

Спасылаючыся на адпаведныя артыкулы Закона аб мовах і пастановы Саўміна рэспублікі, ТБМ просіць паскорыць рэальны перавод службова-сервіснай інфармацыі ў аўтобусах, тралейбусах, трамваях, электрычках, на аўтавакзалах і чыгуначных вакзалах сталіцы на родную мову. Як падкрэсліваецца ў звароце, гарадское таварыства ТБМ прапануе сваё супрацоўніцтва дзяржаўным і ведамасным структурам, каб стварыць на транспарце беларускамоўнае асяроддзе.

КОНКУРС

ПОМНІК СЛУЦКІМ ПАУСТАНЦАМ

Як паведаміла газета «Добры вечар», сябры Мінскага грамадска-асветніцкага клуба «Спадчына» на адным з апошніх сваіх пасаджэнняў прынялі рашэнне абвясціць конкурс на лепшы праект манумента героям Слуцкага паўстання супраць польскай дыктатуры ды іншых помнікаў асобным дзеячам гэтай гістарычнай падзеі. Скульптуры затым будуць устаноўлены ў Слуцку.

Міжнародны кірмаш прайшоў у выставачным комплексе «Мінскэкспа» Гандлёва-прамысловай паліцыі 434 прадпрыемствы усіх форм уласнасці з Бельгіі і Кітая, Германіі і Швейцарыі, рэспублік былога Саюза. Найбольшая ж колькасць экспанатаў была прадстаўлена беларускімі прадпрыемствамі і асобнымі прадпрыемальнікамі. Аўтамабілі, станкі, відэатэхніка, абутак, адзенне і шмат іншага можна было ўбачыць на кірмашы. Кожны наведвальнік мог выбраць сабе патрэбную рэч. Скажам, рыбак — паплькі, лёскі, аматар — кінжал у пасярэбраных ножнах, зроблены ў Грузіі...

Але мы яшчэ раз падкрэслім слова — мог. І дададзім: калі дазваляў уласны кашалёк. Бо многія тавары былі, на думку наведвальнікаў, занадта дарагімі. Возьмем люстры (а іх было на кірмашы вельмі шмат і з многіх краін!), сярэдні кошт якіх каля 9 тысяч рублёў проста паловаў жадаючых купіць гэтыя вырабы. Ці жаданне некаторых фірм прадаваць свае вырабы толькі за валюту, як гэта рабіла сумеснае беларуска-італьянскае прадпрыемства «Белвест».

Радавалі экспанаты вытворцаў нашай рэспублікі. З кожнай выставай, з кожным кірмашом яны ўсё больш і больш аўтарытэтна заяўляюць пра сябе.

Напрыклад, хто ведаў пра Слуцкую абутковую фабрыку яшчэ ўсяго нейкіх пяць гадоў назад? А сёння яна на кірмашы была ў цэнтры ўвагі дзельных людзей. Модніцам даспадобы прыйшліся дэмі-сезонныя боцікі, туплі мужчынскія з задавальненнем абую бы і фронт...

— Як вам удалося дасягнуць такіх добрых вынікаў? — спытаў у дырэктара фабрыкі Ганны Сучок.

— Перабудова прадпрыемства, умненне знайсці надзейных партнёраў, што пастаўляюць нам і сыравіну, і тэхналогіі. У першую чаргу, супрацоўніцтва з фірмамі Арменіі і Польшчы.

Беларускія тэлевізары, электравымяральная тэхніка, апараты сувязі заводоў «Прамсувязь», «Гарызонт», абутак... — вось далёка не поўны пералік экспанатаў, якія з задавальненнем купілі ці заклічалі здзелкі на іх пакупку на кірмашы як аічынныя, так і замежныя дзельныя людзі. Значыць, мы былі тут не староннімі наглядальнікамі.

Гандаль, аднак, не стаў на кірмашы самазтай для многіх прадпрыемальнікаў. Наш стары знаёмы прадстаўнік Чыстапальскага завода Таріп Уруджаў («Голас Радзімы» пісаў аб ім летась) сказаў, што прыехаў у Мінск не прадаваць узоры сваіх вырабаў, а абмяняцца вопытам з роднаснымі прадпрыемствамі, лепш вывучыць вырабы іншых прадпрыемстваў, набыць неабходную тэхналогію, пазнаёміцца з навінкамі суседзяў-сапернікаў. І такую магчымасць ён меў, бо ў кірмашы прымаюць ўдзел многія роднасныя заводы Мінска, Пензы, Ленінградскай вобласці.

Семінары, абмены вопытам, культурная частка, знаёмства з Мінскам — вось далёка не поўны пералік усяго таго, што было прапанавана ўдзельнікам кірмашу.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: экспазіцыя Мінскага завода пластысавых вырабаў.

Фота В. СТАВЕРА.

ПАГАВОРЫМ ПА ШЧЫРАСЦІ

НЕ АДРАКАЮСЯ НІ АД ЧАГО

ГУТАРКА З ПІСЬМЕННИКАМ, БЫЛЫМ РЕДАКТАРАМ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»
Леанідам ПРОКШАМ З НАГОДЫ ЯГО ЮБІЛЕЮ

Гаварыць чытачу «Голасу Радзімы», хто такі Леанід Прокша, няма патрэбы. У яго шмат сяброў сярод суайчыннікаў за межамі Беларусі, няма і ідэйных праціўнікаў. Ён ужо даўно на пенсіі, жыве ў прасцейшай кватэры-«хрушчоўцы», у якую ні разу, калі яшчэ быў рэдактарам «Голасу Радзімы» і «ЛіМа», не асмеліўся за прасціць ніводнага беларуса «адтуль», бо сорамна было прызнацца, што такія варункі мае савецкі пісьменнік. Але гэта яго заўсёды найменей турбавала. Як на свае гады (а 6 красавіка Леаніду Януаравічу Прокшу споўнілася 80), дык ён выглядае моцным, здзеца, жыццё яго не здольна сагнуць. Хаця ў тым жыцці было ўсё.

«Каб пагнацца за славай, — прызнаўся ён мне ў час нашай працяглай гутаркі, — я цяпер мог бы выстаўляць свае крыўды: жонка мая, Ірына Адамаўна, — дачка «ворага народа»; за тое, што я не паслухаўся райкомаўскіх кіраўнікоў — не жаніся! — мяне выключылі з камсамола. Потым, калі я быў ужо ў арміі, рааблітаваў. Пасля арміі пачаў працаваць у «Віцебскім рабочым», пайшоў станаўціца на камсамольскі ўлік, а мне на бюро вынеслі рашэнне аб палітычным недаверы. А гэта азначала, што за мной моцны прыйсці ў любую ноч. Забралі аднаго брата, схапілі другога. Але да мяне не дайшло: Сталін крыху прытарымаў рэпрэсіі. Я не магу адкінуць тое жыццё, што пражыў, але не хачу дадаваць сваю кроплю да таго ачарнення мінулага, якое цяпер адбываецца».

Так, Леанід Прокша не кідаецца, як гэта спрэс робяць партыйныя савоўнікі, не папываецца ў дэмакратыі, што цяпер вельмі модна, асабліва ў вялікай палітыцы, ды і сярод таго ж брата-пісьменніка. Ён застаўся такім, якім быў заўсёды — чалавекам, які мае сваю галаву на плячах, свой стрывань, свой устойлівы светлагляд. У яго на ўсё ёсць свая думка.

Публіцыст, дзіцячы пісьменнік, Леанід Прокша ўсё ж найперш вядомы і там, за мяжой. І тут, на Вацькаўшчыне, як майстар сатырычнага жанру — аўтар шматлікіх памфлетаў і фельетонаў, прысвечаных так званым беларускім буржуазным нацыяналістам. З гэтых трох слоў Прокша ўтварыў адно — бэбурнацы і пусціў гуляць яго па старонках газет і кніжак. А яно вады ды і прыжывіся ў лексіконе, ды не толькі нашым, а і ў беларускім замежным друку, «бэбурнацы» сустракаюцца спрэс. Але на сталі іншыя часы, па-іншаму цяпер трактуецца паняцце «нацыяналізм», а былыя нацыяналісты сёння ўспрымаюцца ў нас як эталон беларуса і беларускаці. Выходзіць, тое, пра што пісаў Прокша, цяпер нікому не патрэбна? Больш таго, свае ж абвінавачваюць яго ў тым, што ён «ачарняў эміграцыю». Дык ці не зракаецца аўтар усяго ім напісанага пра эміграцыю? Пра гэта я і спытаў Леаніда Януаравіча на пачатку нашай гутаркі.

— Я не адракаюся ад таго, што пісаў пра бэбурнацаў. І журналісцкая, і пісьменніцкая праца не была даўна. Лічу, што не абразіў ніводнага сумленнага чалавека — былых ваенна-

лонных, маладых дзяўчат і хлопцаў, вывезеных акупантамі ў Германію, людзей, якіх проста закінула ваенная віхура на Запад.

Пра каго я пісаў? Пра Ф. Кушалю. Але ж Кушалю быў афіцэрам СД. Вось кніжка, якую мы пра яго выдалі. Я тут нічога не прыдумаў — толькі дакументы, якія былі даступныя мне ў той час. Яго загады, рапарты нямецкаму камандаванню, фотаздымкі. Кажуць, што цяпер ёсць іншыя сведчанні, якія абяляюць Кушаль. Але ж і час цяпер іншы — многае стала даступным у архівах. А ў 60-я гады ў маіх руках былі толькі тыя дакументы, якія згадваюцца ў маіх публікацыях.

Цяпер возьмем Юрку Віцебска, пра якога я таксама пісаў. Але ж добра ведаю гэтага чалавека яшчэ па Віцебску, калі разам працавалі ў рэдакцыі. Запомніў назаўсёды, як рэдактар хваліў яго за савецкі патрыятызм. Віцебчак напісаў артыкул пра салдат Чырвонай Арміі, якія загінулі пры вызваленні Заходняй Беларусі. Рэдактар сказаў нам на лятучцы: «Вот так надо писать, товарищи!» А ў вайну Віцебчак раптам перакруціўся на ўсё 180 градусаў. У тым жа Віцебску, але ўжо ў фашысцкай газеце Юрка друкаваў артыкул пра партызан — «Шакалы бродят по лесам», цешыцца з таго, што гітлераўцы нішчыць яўрэяў — «Жыды ў Віцебску».

Як я, афіцэр нашай арміі, які прайшоў усе дарогі вайны, дзе паміралі мае таварышы, вызваляючы Радзіму, як я, вярнуўшыся з фронту, мог глядзець на тое, што рабілі тут Кушалю, Віцебчак? Якімі вачамі?..

Барыс Сачанка нядаўна напісаў, што Юрка Віцебчак у вайну «актыўна ўключыўся ў супрацоўніцтва з новымі ўладамі... Часта выступаў у друку з артыкуламі асветніцкага характару». Наўрад ці аўтар «Шакалаў...» можна залічыць у асветнікі.

Уладзімір Клішэвіч падчас акупацыі пісаў вершы і разам з сябрамі-паэтамі выдаў у Слуцку кніжку. Але ж там ні ў адным радку няма «Хайль Гітлер». Там ёсць добрыя вершы. І Клішэвіч мяне не «ачарняў», хаця ён быў намеснікам бургамістра ў Слуцку.

Ці вось, скажам, Ганько. Ён нядаўна да нас прызджэў. Ну, хай сабе едуць і Ганько і іншыя. Чалавек, як і рака, не можа быць адным і тым жа. Тады ён быў юнаком, цяпер — сівы дзед. Не можа быць, каб не паразумнеў чалавек. І ўсё-такі, калі я гляджу вось на гэты здымак, дзе Ганько атрымлівае з рук Кубэ ўзнагароду «За верную службу Германіі», у мяне ўзнікае прыкрае пацудце.

Так што мяне не дакарае сумленне ні за Кушалю, ні за Віцебска, ні за Ганько. Я магу ім дараваць, што яны такія, але не магу забыць таго, кім яны былі ў вайну, нават калі мінула столькі гадоў. Разумею, што кожны з іх меў свой погляд на хад па падзей, на незалежнасць Беларусі. Ларыса Геніюш піша, што Кушалю — гэта найвялікшы патрыёт. Што ж, яна бачыць па-свойму Беларусь, і ў яе сваё азначэнне патрыятызму.

Я заўсёды спагадаў людзям, якія пасля вайны апы-

нуліся на чужыне, бедавалі аб сваёй долі, наракалі, што не могуць убачыць Радзіму. Нават паліцэйскім спачуваў. Помню, атрымаў ліст з Аўстраліі. Беларус піша, што несправядліва так — абвінавачваць людзей ні за што і пазбаўляць іх магчымасці нават наведаць родныя мясціны. Я з тым пісьмом паехаў у Гомель, прачытаў яго рабочым цвіковага завода, дзе да вайны рабіў той аўстралійскі беларус. А да мяне потым падыходзіць рабочы і гаворыць гэтак далікатна: «Ён усё добра піша, і скарга яго зразумелая, ды справа ўся ў тым, што той беларус начальнікам паліцыі быў. Нядобраю памяць па сабе пакінуў». Я даведаўся, што ўдаўся, пра аўтара ліста і напісаў яму: спачуваю, але для вас дарога на Беларусь закрыта. Вось ваш брат можа смела прыехаць, а вас, калі з'явіцеся тут, будзе судзіць па закону. А брат яго таксама быў у паліцыі, але шкоды нікому не зрабіў — служыў проста вартаўніком.

Я спагадаў Масею Сяднёву, які адсядзеў ні за што ў сталінскіх лагерах. Разумею, што ў яго ляжала на сэрцы па выхадзе на волю. Але не разумею і не магу прыняць яго верша:

Як звязаны ніцямі душы,
У лёце не гублялі яны згоды.
І крылы іх у сонечнай вышы
Гарэлі водбліскам маёй свабоды.

Гэта — пра нямецкія самалёты, якія ляцелі бамбіць Мінск, нашы гарады. Калі ты патрыёт, калі ты бачыш, як руйнуецца дом і гінуць людзі, як можна давацца асабістай свабодзе?..

— Быў час, калі душа гарэла ад нянавісці і пакут, калі гэтыя пацуды падаграваліся доўгія гады «халоднай вайной», калі афіцыйная палітыка амаль што ўсю павяненую эміграцыю лічыла паліцэйскай, здрадніцкай. Але той час мінуў, і мы сталі не тыя, і погляды з-за мяжы на нас змяніліся. Астыў напал страстэй, і мы можам спакойна аналізаваць падзеі і ўчынкi людзей. Дык вось з пазіцыі дня сённяшняга як вы ставіцеся да бэбурнацаў? І наогул — да нацыяналізму? У вашай творчасці гэта праблема займае значнае месца.

— На маю думку, нацыянальны патрыятызм — станоўчая з'ява, паступовы рух. Але калі ён перарастае ў нацызм, то не можа ўхваляцца народамі. Бо гэта нешта азвэрэлае. Прыклад таму — германскі нацыяналізм-сацыялізм. Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі ў Расіі адкрылі магчымасць нацыянальнага самавызначэння народаў. Але якім яно мае быць, погляды былі розныя: у бальшавікоў — свае, у дэмакратаў — свае. Гэта права кожнай палітычнай плыні і партыі. Стварэнне БНР ва ўмовах кайзераўскай акупацыі, напэўна, не было самым мудрым і справядлівым вырашэннем нацыянальнага пытання. Але праследаваць беларускую нацыянальную інтэлігенцыю не было ніякіх падстаў, і жорсткая расправа з ёю — трагічная несправядлівасць. З другога боку, ніхто не мае права забараняць народу выбіраць свой шлях — буржуазнай ці сацыялістычнай рэспублікі. Народ пайшоў за Саветамі, уз-

няў чырвоны сцяг з сярпом і молатам — сімвалам яднання рабочых і сялян. Не лічу гэтыя сімвалы менш дастойнымі за «Пагоню» і бел-чырвона-белы сцяг. І ганьбаваць як тыя, так і другія — недастойна цывілізаванай нацыі.

Я рашуча супраць крайняга нацыяналізму. Калі глядзець з пазіцыі рэлігіі, то Бог стварыў зямлю і чалавека. Але ніводнаму народу не сказаў: вось гэта тваё месца на Зямлі, тут і жыві. А народы ж качавалі з аднаго краю ў другі. Хто скажа, што першабытны чалавек, які з'явіўся над Рэйнам, быў немец, а той, што над Нёманам, — беларус...

Дзед мой па бацьку нарадзіўся недзе на Мазурах. Юнаком перабраўся ў Вільню, быў майстрам па рамонту храмаў. Ажаніўся з літоўкай. Хто мой бацька: паляк ці літовец? Дзед мой па маці, Антон Астроўскі, — паляк, бабка — беларуска. Хто маці мая: полька ці беларуска? Гаварылі ў сям'і і папольску, і па-беларуску, пераважна па-беларуску. Жылі ў Полацку, потым у Віцебску. Дык я магу лічыць сябе і літоўцам, і палякам, і беларусам. Я па крыві, калі кроў дзеліцца па нацыянальных прыкметах, інтэрнацыяналіст. І ў маёй творчасці гэта адблiста — я за дружбу паміж рознымі нацыянальнасцямі.

А цяпер у нас людзі азвэрэлі, дзеляць усё па нацыянальнай прыналежнасці, хаця нібыта і прызнаюць прыярэт правую чалавека.

— Памятаю, калі выйшаў першы том БелСЭ, прозвішча Прокшы часта, крываўчыся ад раздражнення, паўтаралі ў высокіх цэкоўскіх кабінетах. За тое, што па вашай прапанове рэдакцыя БелСЭ ўключыла ў першы том напісаны вамі артыкул пра М. Абрамчыка і Р. Астроўскага. Навошта, здаднікаў нешта знаў. Потым гэты том быў хуценька заменены іншым, дзе ўжо згадкі ні пра прэзідэнта БНР, ні пра прэзідэнта ВЦР не было. Скажыце, навошта вам былі гэтыя непрыемнасці? Чым кіраваліся вы, калі пісалі ў энцыклапедыю пра Абрамчыка і Астроўскага?

— Толькі аб'ектыўнасцю, бо гэта мая пазіцыя. Пра Гітлера чамусьці можна пісаць, а пра Абрамчыка з Астроўскім нельга. Для адных яны ворагі, для другіх — барацьбы за нацыянальную ідэю. Хай сабе нават ворагі, але ж яны былі, дзейнічалі, гэта постаці ў нашай гісторыі. Трэба, каб у энцыклапедыі былі даведкі не толькі пра іх, а пра ўсіх нацыянальных дзеячаў, нягледзячы на тое, па які бок класавых барыядаў яны стаялі.

Памятаю, яшчэ на пачатку 60-х гадоў двое вучоных і я наважыліся напісаць кніжку пра дзейнасць бэбурнацаў падчас вайны, пра БНР і ВЦР і выдаць яе для шырокага кола чытачоў. І вось высокае начальства ў ЦК выслухала нашы прапановы і ўстрымалася: «Товарищи! У меня есть дети, они знают, что у них есть Советская страна, Советское правительство. И вдруг они узнают, что там, где-то за рубежом, мы имеем еще два правительства! Что они подумают? Зачем издавать такую книжку?»

Вядома ж, нашу ідэю «зарубілі».

— Відаць, не памылюся, сказаўшы, што прага аб'ектыўнасці, праўды кіравала Прокшам, калі ён выступіў з артыкуламі ў рэдагуемым ім тады «ЛіМе» ў абарону Васіля Быкава. Гэта быў першы артыкул у беларускай прэсе, у якім аўтар дамагаўся ад крытыкаў перагледзець свае адносіны да творчасці Васіля Быкава. Здаецца, пасля гэтага ў ЦК Прокшу

назвалі «неуправляемым редактором»?

— Гэта быў першы артыкул не толькі ў беларускай, але і ва ўсёй савецкай прэсе. У «Літэратурнай газеце» ў Маскве ляжаў даўно падрыхтаваны да друку таксама станоўчы артыкул пра Быкава. З рэдакцыі пазванілі ў адпаведны інстанцыі ў Мінск, а нашы казалі: «Не следует давать! Придержитесь!» А пасля таго, як у «Літэратурнай газеце» атрымалі «ЛіМе» з маім артыкулам, вырашылі, што забарона адменена, усё ўзгоднена там, дзе трэба. І надрукавалі свой матэрыял. Вось тады мяне паклікалі ў ЦК і прыляпілі ярлык «неуправляемого редактора».

А было ўсё проста. Я панёс свой артыкул у ЦК, каб пераканаць іх, што трэба мяняць свае погляды на Быкава. Я ніколі нічога не ўзгадняў з цэкоўскім начальствам і на гэты раз панёс рукапіс не на «согласование», а каб знайсці там падтрымку. Але ў аддзеле культуры ЦК нават чытаць не сталі: «Брось ты с этим Быковым!..» Па ваеннай звычцы «браць камандаванне на сябе» я прыйшоў з высокага партыйнага дома і аддаў артыкул у набор. І сказаў на рэдакцыйнай лятучцы: «Больш мы ніякіх пагромных артыкулаў пра Быкава з іншых выданняў перадрукоўваць не будзем». А да гэтага перадрукоўвалі іншыя рэдактары «ЛіМа» ўсё, што загадвалі «зверху».

А ярлык хто толькі мне не чапляў. У «Сказе пра Лысую гару» «ЛіМе» «даехаў да Прокшы». «Беларускі голас», як толькі мяне прызначылі рэдактарам «ЛіМа», напісаў: «Жандар на чале літэратурнага воргана». Ну а ў партыйных вярхах я праславіўся як «неуправляемый». У арміі мне яшчэ на кожным кроку рабілі вымо-

ненні.

— Што вы думаеце пра наш час? Што адчуваеце, бачыце ўсё вэрхал перабудовы, назіраючы за сацыяльнымі катаклізмамі ў краіне?

— Маё пакаленне будвала сацыялізм. Было многа добрага, але няма і несправядлівага. Пра гэта было сказана ўпершыню Хрушчовым на XX з'ездзе КПСС, потым у гады перабудовы. Выходзіць так, што мы быццам і жыццё дарэмна пражылі. Ды нешта ж было ўсё-такі зроблена. Нельга гаварыць толькі пра заганае — было бясплатнае лячэнне, навучанне ў школах і ВНУ, выходзілі беларускія кнігі і газеты. Выраслі цэлыя гарады, прамсловыя комплексы, курорты. Яшчэ ў 1928 годзе, памятаю, у Мінску была конка, а цяпер маем нават метро, якое не ў кожнай еўрапейскай сталіцы сустрачэш.

Лех Валенса, які пахвальяўся, што дзесяць гадоў руйнаваў камунізм, нядаўна заявіў, што ў Савецкім Саюзе паспяшаліся браць прыклад з Польшчы. Руйнаваць лёгка і патрэбна таму, хто рвецца да ўлады любой цаной. А што народ мае з гэтага? Не-як у Гродне мне давялося па-чуць ад полькі, якая вярталася з Беларусі пасля пабы-ту ў сваякоў: «У вас выштыско копейкі, копейкі. А ў нас выштыско тысэнцэ, тысэнцэ...»

І вось мы дажылі да тых жа «тысэнцаў»... Не, што там ні гаварылі, як ні чарнілі мінулае, але пакуль ёсць багатыя і бедныя, будзе існаваць ідэя сацыяльнай справядлівасці. А гэта ж — ідэя сацыялізму.

Наш сённяшні час можна параўнаць з ранняй вясной: то дождж, то снег, то замаразкі. Скажу радком Сяргея Грахоўскага: «Хочь горка, але трэба жыць». І, дадам, не губляць надзеі!

Гутарку вёў
Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

ДУША АДТАЯЛА, АБАГРЭЛАСЯ?

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

ІНФАРМАЦЫЯ І УРАЖАННІ

Ірэна Каляда-Смірноў — яркая, эфектная бландзінка. Па знешнім выглядзе цяжка вызначыць яе ўзрост. Дагледжаная. Прыгожа апранутая. Неяк нават і не верыцца, што яна родам з нашай вёскі, пакуль не загорыць сакавітай, самабытнай вясковай мовай. Так, як размаўлялі ў яе хаце на Навагрудчыне. Імгненна рэканструкцыя часу дапаможа нам у нейкай ступені зразумець сённяшні стан яе душы.

Ірэна ніколі не бачыла свайго бацьку. Той памёр за некалькі месяцаў да яе нараджэння ў жадлівым 1937-м. Маці засталася ўдавою ў 29 гадоў. А ў 1939-м прыйшлі Саветы і праз некаторы час пачалі шукаць сярод жыхароў Навагрудка «ворагаў». І нямаю, грэба сказаць, адшукалі. Старэйшы брат Лёна, які быў захоплены беларушчынай, марыў атрымаць адукацыю і быць карысным для радзімы чалавекам. Падлеткам у час вайны ўступіў у Саюз беларускай моладзі. Маці таксама прысвяціла сябе беларускім справам. У 1944-м Ірэна разам з маці трапіла ў Нямеччыну, а брат, які застаўся на Беларусі, пазней быў асуджаны за ўдзел у Саюзе беларускай моладзі, адсядзеў некалькі год у турме. Пра яго лёс яны нічога не ведалі аж да канца 60-х. Пісаць баяліся, каб не на-

нуліся за мяжой і там пражылі свой век, я кожны раз стаўлю сабе пытанне: што набылі і што страцілі гэтыя людзі на чужыне і што з-за таго страціла Беларусь? З аднаго боку, нашы суайчыннікі, апынуўшыся ў еўрапейскіх краінах ці Амерыцы, здолелі змабілізаваць усе свае сілы, каб упісацца ў іншае грамадства, дасягнуць пэўнага ўзроўню жыцця, які, здаецца нам вельмі высокім. Жывуць і, праўда, не блага. Маюць свае катэдры, аўтамабілі, могуць падарожнічаць па розных краінах. Ірэна Каляда-Смірноў, напрыклад, працавала ў офісе эканамістам. Хаця марыла зусім пра іншую кар'еру — артыстычную. Ад прыроды мела талент і нясцерпае жаданне спяваць. Пасля гімназіі імя Янкі Купалы, якая дзейнічала ў Нямеччыне і якая паставіла яе на моцныя ногі беларушчыны, лёс звёў з Куліковічам і Равенскім. Брала ў іх урокі вакалу, спявала ў царкоўным хоры, выконвала партыі ў беларускіх спектаклях, што ставіліся сіламі эмігрантаў. Але стаць прафесійнай спявачкай Ірэна не змагла, бо атрымаць адпаведную адукацыю ў Амерыцы, аказаецца, надзвычай складана. (Лішні доказ таму — наш Данчык). Тэатр, музыка і

З братам на магіле бацькі; разглядаюць сямейны альбом.

адчуваць. Трагедыя мае свае вынікі.

З МАНАЛОГАУ СУАЙЧЫННІЦЫ

— Моцна мяне ўсхвалявала паездка ў Навагрудак да брата. На кожную драбязу звяртала ўвагу, усё хацелася запомніць. Я ж маленькая была, калі мы з маці пакінулі свой дом. Дзіцячая памяць многае рамантызавала. Што мяне здзівіла: прыгожыя, моцныя людзі жывуць у беднасці, амаль у галечы, побыт вясковы такі ўбогі, аднак самі яны лічаць, што жывуць нармальна. Прыцягваліся, змірыліся? Крыўдна за сваіх землякоў.

Там жа, у Навагрудку, як хадзілі ў мясцовы краязнаўчы музей, я нечакана ўбачыла сярод экспанатаў пас з такім самым арнамантам, што ткала мая бабуля. Мяне як калнула ў сэрца: а можа гэта і ёсць яе пас?

— З кім толькі я на Беларусі ні сустракалася! Першае — гэта завезла лекі ў дзіцячы дом, падарункі. Цяпер тут усім цяжка, але

дзеям найболей, мы ведаем, як хварэюць дзеці ад Чарнобыля, усяляк стараемся дапамагчы. Беларусы, якія жывуць у Кліўлендзе, ахвяравалі на гэту справу грошы, ды і амерыканцы не адмаўлялі. Будзем яшчэ старацца.

— Хадзілі з сябрамі па магазінах, глядзелі, што купляюць людзі... Увогуле жыць можна, калі маеш грошы, асабліва даляры. Але як гэта трэба выкручвацца тым, хто не мае даляраў, калі заробкі ў параўнанні з коштам тавараў проста мізэрныя...

— Некалькі разоў па справах я мела гутаркі з беларускімі парламентарыямі. І што вы сабе думаеце, я з імі — па-беларуску, а яны са мною — па-расейску. Ледзь тады стрымлівалася, каб не нагаварыць ім рэзкасцей. А напэўна ж, трэба было. І ў самалёце, як ляцела, то гутарыла з пасажырамі на сваёй мове. Дык тыя ўсё дзівіліся, быццам гэта нейкі феноменальны выпадак, калі беларус размаўляе на беларускай мове. А ў Амерыцы кожны, якой бы нацыянальнасці ні

быў, ганарыцца сваім, шануе яго, узвышае.

— Буду ўсім раскажываць, як святкавалі мы ў Менску дзень 25 Сакавіка. Я слухала словы выступаючых пра волю і незалежнасць, пра гонар беларуса і ледзь не заплакала, калі пачула «Мы выйдзем шчыльнымі радамі», «Магутны Божа», якія выконвалі беларускія вайскоўцы. Напэўна ж, нешта перамянілася тут, калі ўжо спяваюць забароненыя раней «нацыяналістычныя» гімны.

Як мне здалася, нягледзячы на некаторы дыскамфорт, звязаны з бытавымі нязручнасцямі, стомленасцю ад паездак і сустрэч, Ірэна Каляда-Смірноў адчувае сябе ўсё ж такі няблага ў Беларусі. Мусіць, душа адтаяла, абагрэлася сярод сваіх людзей, на сваёй зямлі? Але перасцярогу яшчэ мела, не надта хацела раскажываць пра сваіх родных, маўляў, як яно яшчэ тут павернецца. Але як бы яно ні павярнулася, а шляху назад няма. Таму не развітаемся назусім, а — да новай сустрэчы.

Таццяна АНТОНАВА.

Фота В. СТАВЕРА.

Перадача лекаў, прывезеных І. Каляда-Смірноў, дзіцячаму дому.

клікаць якой кары на знаёмых і родных. Рызыкнুলі ўсё ж пазней падаць аб сабе вестку. Брат, на шчасце, аказаўся жывы. Але час тады не спрыяў іх сустрэчы. Беларусь немаведама за якія грахі адвярнулася ад сваіх грамадзян, як ад пракажонных. Трагедыя працягвалася.

ЧАМУ ІРЭНА КОЖНЫ ДЗЕНЬ У ТЭАТРЫ

Разважаючы над лёсамі беларусаў, якія ў выніку тых ці іншых прычын апы-

дасюль для Ірэны — жаданая казка, нерэалізаваная мара, радасць і натхненне. Нездарма ж, ледзь прыехаўшы, наша гасця адправілася на оперны спектакль у тэатр. Званіць да Ірэны ўвечары стала бессэнсоўна, яна магла перамясціць любое мерапрыемства, толькі не тэатр.

Ну, дык што ж страціла Беларусь? Свае таленты, свае інтэлектуальныя сілы. Чужына не дала, на жаль, магчымасці рэалізавацца многім нашым суайчыннікам у мастацтве, у творчасці. І гэтыя духоўныя страты народ наш яшчэ доўга будзе

Экспедыцыя ў гісторыка-краязнаўчы музей Навагрудка.

AN ONGOING DISASTER

UNESCO, with the UN, has launched a multi-faceted aid plan for the victims of Chernobyl. Contributions are beginning to arrive.

Five years have passed since Chernobyl. Unfolding world events have probably blurred the memories of the disaster. So why talk about a "Chernobyl Campaign" five years later?

Quite simply because the effects of the nuclear disaster, the worst civilian nuclear installation accident, are still being felt. But for how long at to what extent? The radioactivity of plutonium takes 25,000 years to diminish by half.

Scientists continue their research, groping in the dark as it were. Large areas remain contaminated but ordinary life is resuming wherever possible.

The UN has decided to mobilize resources in response to appeals for assistance by the governments of USSR, Russia, Belarus (former Byelorussia) and the Ukraine. A conference to evaluate needs was held in New York on September 20 after the setting up of an inter-agency task force. Some 15 specialized institutions, including UNESCO, the International Atomic Energy Agency, and the World Health Organization, are involved in the campaign.

PROMISING RESULTS

UNESCO can play a significant role and has already appealed to the international community for contributions towards alleviating problems faced by victims of the disaster. These appeals have already produced promising results — 2.6 million dollars over three years, of which \$ 600,000 have already been made available in kind. A third of the remaining two million dollars has been received, while another half is in firm commitments. The remaining 15% has been pledged. Not enough perhaps, but sufficient to set the process in motion.

Among the donors, the EEC, Canada and Germany have contributed some 1.3 million dollars. German humanitarian organizations account for another million.

In the summer of 1990, UNESCO enabled 1200 children from the region to spend their holidays abroad as the guests of youth movements in 15 European countries.

An estimated 800,000 children were affected by the disaster and many of them were relocated to less affected areas. A large number have been separated from their parents and obliged to live in special institutions.

Three children's centres, one each in Russia, Belarus and the Ukraine, are under construction and are scheduled to open in

mid-1992. These are not children's homes but community-based centres where children between the ages of two and seven, with the help of psychologists and physiotherapists, can find some rehabilitation from the traumas they have experienced. The centres will also provide medical advice to pregnant women. "Given the dimensions of the problem, we hope this will have a snowball effect and incite the authorities to build more such centres", says Wolfgang Schwendler, head of this aspect of the UNESCO campaign.

Training is indispensable in a country where psychology as a subject has been long neglected. A lot needs to be done in the natural sciences as well. Scientists simply cannot "cope" with the size of the phenomenon and the plethora of unknown factors, points out Alice Aureli, another UNESCO staff member involved in the project: "We know a bit about the conditions for radioactive contamination of the atmosphere, for instance, but precious little about what happens in water".

An international seminar, to which some 50 world specialists have been invited, is planned for next September at UNESCO to examine the problem of nuclear contamination of water. The meeting will prepare the ground for another bigger international conference in three or four years in the former USSR. For its part, UNESCO's Intergovernmental Oceanographic Commission is working on a similar meeting to study the impact of the catastrophe on the Black Sea.

Scientists in the field also need help. Their equipment is largely obsolete, they remain isolated

from the international community and despite their competence, their level of training is often inferior to that of their Western counterparts. UNESCO also plans to provide equipment to regional medical research laboratories and hospitals.

Foreign language courses are getting under way as part of another project to facilitate dialogue between local officials and foreign aid specialists and to enable Soviet scientists to read top scientific publications in English and other languages.

It is impossible to cite all the different kinds of assistance needed but a glimpse at the question of archives alone gives an idea of the staggering dimensions of what needs to be done.

All existing documents must be saved (but how will they be decontaminated?) and transferred elsewhere. On a more long-term basis, a database system for environment surveillance in all three republics must be set up.

Another project which is still in its fledgling stage concerns aid for the resettlement of displaced persons.

Seen as a whole, the programme may appear eclectic. "The human dimension forms the main axis" says co-ordinator Bruno Lefevre while, at the same time, emphasizing the role of the authorities in its conception.

UNESCO, in collaboration with other more technical agencies, Alice Aureli insists, is unique in that it has an ethical vision. In this "choir", she says, UNESCO can sing its own aria which goes something like "Don't sacrifice life when you make your choices".

Nicolas MICHAUX

Uncommon competition took place at the stadium "Dinamo" in Minsk. The owners of Afghan greyhounds and Russian borzoi wolfhounds took their dogs to the stadium to determine the best one. The contest was held by

the dog-breeding school "Ring" and association "Konversiya". It was an exciting and captivating show. Moreover, the most hot-tempered fans had a chance to stake on their pets.

Photo: V. TKACHUK.

MINSK IS CHOSEN FOR A NEM ROLE

MINSK, Belarus — This city, designated in December as seat of government of the new commonwealth, is a center of industry and the capital of Belarus, the smallest of the three Slavic republics of the ex-Soviet Union.

With a population exceeding 1.6 million, Minsk lies 140 miles from the Belarus-Russian border, and more than 400 miles south-west of Moscow.

The city, on the banks of the Svisloch River, has been inhabited for 900 years. The Arab traveler Abu Abdullah Mohammed noted it on a map he drew in 1154, when the city already was large and

widely known.

Belarus bore the full force of the Nazi invasion 50 years ago, and Minsk was largely destroyed.

The postwar Soviet authorities rebuilt the city with wide avenues, parks and river embankments, sacrificing much of its historic character in the interests of symmetry and open space.

Although Minsk is designated as the administrative capital, it seemed unlikely that the focus of diplomatic and governmental activity would shift from Moscow, the historic capital of Russia and the heart of the Soviet Union.

CHAIN

REACTION

Production at the Belarus Motor Works BelAZ has stopped and 10,000 of its workers have been laid off. It looks like politics and the economy are incompatible. Bobruisk in Belarus supplies no tyres and Cholyabinsk in Russia no hubs. As a result, 500 mammoth BelAZ trucks are non-operational.

The problem affects everybody: free prices spell the freedom to be poor. There is no money to settle mutual accounts. BelAZ has 1.3 billion roubles' worth of ready products and 200 million roubles of debts. Consumers have no money either.

COMMONWEALTH CHIEFS ACT TO QUIET ARMY ROW

MINSK, Belarus — Although four Soviet republics say they will form separate armies, the disagreement on defense issues will not destroy the new commonwealth, said Stanislav Shushkevich at a news conference a day after the summit of leaders of the Commonwealth of Independent States, during which several cooperation agreements were signed.

The agreements by the 11 former Soviet republics signaled a determination to settle their disputes within the body.

"We understand that the commonwealth is a structure we can't live without," said Shushkevich. "We found that the illnesses in the states of the commonwealth are the same, and we must unite to treat them. This unity will allow us to resolve these problems, especially the economic problems."

He said four republics — Ukraine, Moldova, Azerbaijan and Belarus — were clearly not interested in joining in a unified army.

Shushkevich said, however, the four states now were effectively part of a unified military because they don't have their own forces.

"But, we are saying that at some point the process of reorganization of the armed forces must begin," Shushkevich said.

He said the process had already begun in Belarus and would take about two years.

Wrangling over military issues has preoccupied the commonwealth since its birth from the disintegrated Soviet Union. Disputes between its biggest members, Russia and Ukraine, have overshadowed other pressing issues such as the coordination of economic reform.

The presidents of Russia and Ukraine had a "wonderful meeting" after

the summit and reached a bilateral economic agreement, Shushkevich told reporters. He declined to disclose the contents of the agreement.

Asked about rumors that Russia's Boris N. Yeltsin had been inebriated after the meeting, Shushkevich said, "Boris Nikolayavich was completely sober, and in as serious a mood as I was."

The division over a unified military appeared to assure that Russia would proceed to form its own army as it has threatened. Russian officials said earlier in the week that Yeltsin may sign a decree creating a Russian force if a unified one was rejected.

The dispute over the 3.7 million-member former Soviet forces was confined to conventional weapons. Leaders reaffirmed their commitment to joint control over 27,000 nuclear warheads, most of which are based in Russia, Ukraine, Belarus and Kazakhstan.

Shushkevich said the four nuclear states have established special "hot lines" to consult in the event of a crisis. He said all conversations would be recorded and could not be destroyed.

Eight states appointed a working group to work out a temporary "unified command" over conventional forces, said a spokesman.

Editor of the English page T. BONDARENKO.

3 ПОПЕЛУ НЕВЫЦЦЯ

ЦЯРНЫСТЫ ШЛЯХ
МІКОЛЫ РАВЕНСКАГА

Баюся я ўжо — на зямлі зусім зывядуцца песняры і гордыя музыкі. Ды што я гавару — чужога места, завулкі-вуліцы й мяне забудуць, дармо, што я хадзіў па іх задумны і натхненны.

М. СЯДНЕУ «Смерць музыкі».

Ёсць прапанова, каб гімн-малітва «Магутны Божа» Міколы Равенскага на словы Наталлі Арсеньевай стаў дзяржаўным гімнам незалежнай Беларусі. Гэты прыгожы і ўзнёслы твор сёння можна пачуць у выкананні хору Беларускага тэлебачання і радыё пад кіраўніцтвам Віктара Роўды, усё часцей і гучней спяваецца ён на нацыя-

ларуса» ўспамінае Зора Кіпель. Пасля вайны ў нямецкім гарадку Остэргофэне знаходзіўся беларускі лагер для перамешчаных асоб. Бацькі З. Кіпель жылі ў адной кватэры з кампазітарам Міколам Равенскім і часта чулі, як ён сачынае, «пілікае» на сваёй неразлучнай скрыпачцы.

Аўтарка зазначае, што аднойчы маці сказала: «Нешта ж надта прыгожае піша спадар Равенскі». Гэта «нешта прыгожае» вылілася ў нешта магутнае — у гімн-малітву «Магутны Божа». Равенскі працаваў над музыкай на працягу вясны — лета 1947 года.

«Магутны Божа» ствараўся па загаду сэрца, у душы кампазі-

сёння мы з зацікаўленасцю і надзеяй звяртаемся да свайго мінулага. Абставіны дазваляюць, і мы маем магчымасць і ахвоту аддаць кожнаму па заслугах, абавязаны ўспомніць кожнага, хто не зганьбіў у душы светлае імя Радзімы.

«Усякаму свой час, і час усякай рэчы пад небам, — сказана ў Бібліі. — ...час разбураць, і час будаваць; ...час раскідваць камяні, і час збіраць камяні; ...час маўчаць, і час гаварыць; ...час любіць, і час ненавідзець...» Надышоў час гаварыць, і «суд над усякай справай ТАМ».

Імя МІКОЛЫ РАВЕНСКАГА я ўпершыню пачула гадоў 15 назад. Тады ў «Бібліятэцы «Голасу Радзімы» выйшла мая невялікая кніжачка «Люблю» пра жыццё і творчы шлях старэйшай і нашай пясняркі Канстанцыі Буйло. У кніжцы асабліва ўвага была нададзена шырока вядомай песні «Люблю наш край», якую ведаюць і спяваюць, бадай, у кожнай нашай вёсцы, якая даўно стала неафіцыйным беларускім гімнам, яе пяюць, сумуючы па Бацькаўшчыне, суайчыннікі і ў Амерыцы, і ў Аргенціне, і на Беласточчыне.

Паколькі выданні «Голасу Радзімы» ішлі тады ў асноўным за мяжу, то не дзіўна, што рэцэнзія на «Люблю» з'явілася ў Амерыцы. Праца ўвогуле ацэньвалася станоўча, але крытыкавалася за тое, што песня «Люблю наш край» называлася народнай, у той час як «у музыцы ёсць аўтар — беларускі кампазітар Мікола Равенскі, які па апошняй вайне стаўся палітычным эмігрантам».

У 1922 годзе ў Мінску Беларускае каперацыйна-выдавецкім таварыствам «Адраджэнне», гаварылася ў рэцэнзіі, быў выдадзены зборнік песняў М. Равенскага, дзе пад № 25 змешчана «Люблю наш край» на словы К. Буйло.

У маім журналісцкім бланкоце захаваўся запіс ад 21 кастрычніка 1982 года. У той дзень я слухала лекцыю Генадзя Цітовіча аб народнай музыцы. Успомніў ён і песню «Люблю наш край», сказаўшы, што Р. Шырма запісваў яе двойчы, запісваў яе і сам Генадзь Іванавіч. Ён назваў песню цудоўнай, своеасаблівым гімнам. Пасля лекцыі я падышла да Г. Цітовіча і спытала, ці магло так стаць, што музыку на вершы К. Буйло напісаў кампазітар М. Равенскі. Адказ быў адмоўны. «У Равенскага ў зборніку ніколі не было такой песні, — сказаў Г. Цітовіч. — І наогул пра яго лепш не згадваць».

Пра тое, што верш «Люблю наш край» стаў песняй, К. Буйло даведлася толькі пасля вайны, калі пачула яе ў выкананні хэравой капэлы пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы. Песня была аб'яўлена як народная ў апрацоўцы Анатоля Багатырова. Выпушчана была і пласцінка фірмы «Мелодия».

Атрымаўшы ад мяне копію рэцэнзіі на кніжку «Люблю», Канстанцыя Антоўна адрэагавала своеасабліва. Яна пісала: «Здзівіла мяне крыўда за Міколу Равенскага. Я асабіста ганаруся, калі сустракаю верш «Люблю наш край» без указання аўтара, а з гордай назвай «народная песня». Няма вышэйшай адзнакі, няма лепшага вызначэння. І калі любіш сваю Радзіму, свой народ — які вялікі гонар: твая сціплая праца прынята народам як каштоўнасць, прынята ў народнае сэрца, народную памяць».

Думаю, што і Мікола Равенскі не пакрыўдзіўся б на тое, што яго песню лічаць народнай. Яна палюбілася людзям, вытрымала выпрабаванне часам і застаецца з народам на вечна. Сёння ў розных вёсках яе выконваюць па-свойму, з'явіліся розныя апрацоўкі для прафесійных калектываў, але першапачатковае жыццё даў ёй М. Равенскі. Засведчыў гэты факт і А. Багатыроў, які сказаў, што песня напісана М. Равенскім. «Люблю наш край» — дзядзькава песня, — пацвердзіла пляменніца кампазітара Ніна Рэвінская, актрыса Беларускага тэ-

атра музкамедыі. — Мама яе да вайны спявала. Яна ўсе песні дзядзькі Міколы пела. А пасля вайны парадаксальна рэчы пачалі адбывацца. «Мама па радыё пачуе песню і ўскліне: «Ой, дык гэта ж Міколава песня». І заспявае іншыя словы на гэту мелодыю».

Вольга АЛЯКСЕЕНКА (РАВЕНСКАЯ), дачка кампазітара.

Ад іншых сваякоў М. Равенскага я таксама пачула, што сёй-той з кампазітараў, якія да вайны сябравалі з Міколам Якаўлевічам, пакарысталіся яго музыкай, мусіць спадзеючыся на тое, што імя яго, і творчасць асуджаны на вечнае забыццё на Радзіме.

Некалькі гадоў назад вядомы беларусіст з Вялікабрытаніі Гай Пікарда прыслаў у рэдакцыю «Голасу Радзімы» ксеракопію тытула зборніка песень М. Равенскага (год выдання 1922), ноты некалькіх песень з яго і лісток са зместам. Сапраўды, пад № 25 змешчана «Люблю наш край» на словы К. Буйло. На дарэвалюцыйных вершы пэзкі кампазітар напісаў яшчэ дзве песні: «Я шукала» і «Каб я мела». Апошняя, як і «Люблю наш край», была вельмі папулярнай у Заходняй Беларусі да 1939 года. Письменніца Ніна Тарас, якая вучылася ў Навагрудскай гімназіі, успамінула, што гэтыя песні яны абавязкова ўключалі ў канцэрты, з якімі выступалі на гімназічных вечарах, перад слянамі ў вёсках. Да апошняга часу і Ніна Міхайлаўна лічыла, што «Люблю наш край» — песня народная, а музыка «Каб я мела» належыць Антону Валынчыку, які кіраваў тады вучнёўскім хорам.

Адшукаў зборнік Міколы Равенскага ў Ленінскай бібліятэцы ў Мінску, дзе ён знаходзіўся ад 1922 года, сталася немагчымым. Вольга Мікалаўна, дачка кампазітара, не так даўно пабывала там. У каталогу зборнік ёсць, хаця чамусьці без шыфра, сама ж кніжка знікла. Бібліятэчныя работнікі развялі рукамі: «Не знішчалі, не канфіскавалі». Прызнаюся, падумалася, што і сапраўды можа нехта быў моцна зацікаўлены ў тым, каб імя і музыка кампазітара засталіся невядомымі нашчадкам, але ўжо не па палітычных матывах.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

(Працяг будзе).

Мікола РАВЕНСКІ з жонкай Янінай Станіславаўнай і дачкой ад першага шлюбу Ленай (стаіць).

(Фота з архіва Л. КАШЫЧКІНАЯ).

нальных урачыстасцях. Аднак імя Міколы Равенскага, выдатнага кампазітара і збіральніка народных песень, пакуль застаецца невядомым народу, вымаўляецца напайголаса і неж сарамліва. Нават дачка кампазітара Вольга Аляксееўна (Равенская), арыстка вышэйназванага хору, да апошняга часу не ведала, што гімн «Магутны Божа» напісаў яе бацька.

Пра тое, як і калі быў напісаны гэты твор, на старонках нью-йоркскага «Бе-

тара гучала мелодыя пакінутай Бацькаўшчыны, якой ён як сапраўдны хрысціянін жадаў спору ў працы, веры ў праўду, урадлівасці яе жытнёвым нівам, свабоды і шчасця ёй самой і яе народу. Увосень 1947 года гімн «Магутны Божа» быў выдрукаваны ў Парыжы. Упершыню прагучаў у Остэргофэне на беларускай каталіцкай службе ў нямецкім касцёле, «калі прысутныя беларусы, як католікі, гэтак і праваслаўныя, у дружным хоры ўзнёслі свае малітвы».

«ПУШКІН ЗЬ ВІЦЕБСКУ» — У МЕНСКУ

Год назад Алесь Пушкін ладзіў у горадзе над Дзвіною выставу пад назовам «Пушкін у Віцебску». А сёлета, 25 сакавіка, у Дзень незалежнасці Беларусі, ён адкрыў выставу ў менскім Доме літаратара — «Пушкін зь Віцебску». На адкрыццё мела месца тэатралізаванае дзейства (перформэнс).

У ім бралі ўдзел сам мастак, аспрануты ў адмысловую авітку і капялюш з пяром, чорны раяль, аголеная мадэлька і жывы певень. Падчас перформэнса гучала музыка і вершы, гарэлі бенгальскія агні. Адным словам, мастак ужо каторы раз пераконвае глядачоў, што Дзень незалежнасці — гэта неабавязкова «свята са

слязамі на вачах», ёсць у жыцці месца радасці.

Колькі слоў пра саму выставу. Часткова яна складаецца з твораў, ужо экспанаваных. Скажам, у Віцебску была інсталяцыя-дыпціх «Адзёне Беларусі народнай» і «Адзёне Беларусі сацыялістычнай». Першая частка — народны строй з музея, другая — пудзіла

«калгасніка». Цяпер гэта — трыпціх, дыпціх дапоўнены голым манекенам жаночага полу, дэкарыраваным аплікацыямі ў выглядзе грашовай купюры (50 рублёў) і талонаў на харчаванне — «Адзёне Беларусі сучаснай».

Жывапісныя работы Пушкіна з ліку новых, створаных за год, што прайшоў з

часу выставы ў Віцебску, і нідзе дагэтуль не экспанаваных, — у большасці ўспрымаюцца як эскізы (і такімі фактычна з'яўляюцца) будучых грунтоўных твораў. Відаць, час мастаку пераасэнсаваць сёе тое са свайго творчага вопыту і не распыляцца на драбязу. Тым болей, што А. Пушкін мае высокую рамантычную мару — зрабіць роспісы і вітражы ў Полацкай Сафіі.

П. ВАСІЛЕУСКІ.

ЦІХАЕ ВЯРТАННЕ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

змагарамі з таталітарнай сістэмай. Гэтыя шпарка набіраюць, як цяпер кажучы, ачкі, паспяхова лезуць угару. Дзіўна, ніхто, здаецца, пакуль нават не заікнуўся, што пераважная большасць нашых шматлікіх доктараў і кандыдатаў гістарычных навук — зусім не вучоныя, а беспрынцыповыя пустазвонныя прыстасаванцы. Заўжды няўхільна выконваючы ідэалагічныя ўстаноўкі кіруючай партыі, яны свядома зрабілі сваёй паўсядзённай прафесійнай фальсіфікацыю мінулага нашай зямлі. Чакаць нейкіх станоўчых зрухаў ад іх наўна, бо, як ні круці, а, прабачце, у нячысціка анельскія крылы ўсе роўна ніколі не вырастуць.

Праўда, і цяпер, і даўней сярэд беларускіх гісторыкаў сустракаліся таленавітыя, высакародныя людзі, якія верылі: не зважаючы ні на што, жывае мінуўшчына Бацькаўшчыны завалодае ўрэшце сэрцамі, думкамі, розумам мільянаў землякоў — суайчынікаў. Яны верылі, што скарыбы нашай гісторыі дапамогуць русіфікаванай масе насельніцтва спасцігнуць уласную годнасць, каб «людзьмі звацца», каб, «заняўшы пачэсны пасады між народамі», зноў вярнуцца ў Еўропу. Удкладнім: не сядзелі яны ў бяздзейнай скляшчы распачна рукі, а, галоўнае, цалкам прысвечалі сябе самаахвярнаму служэнню гэтай велічнай, святой справе. Да ліку такіх цудоўных людзей можна па праву аднесці беларускага гісторыка Усевалада Ігнатоўскага (1881—1931).

Характарызуючы творчую спадчыну У. Ігнатоўскага, а гэта больш за 30 грунтоўных навуковых гістарычных прац, напісаных працягам 20-х гадоў, трэба ўлічваць, што іх аўтар — гадаванец Санкт-Пецярбургскага і Юр'еўскага ўніверсітэтаў, былы выкладчык прыватнай гімназіі ў Вільні і настаўніцкага інстытута ў Мінску, які яшчэ з першай расійскай рэвалюцыі звязаў свой лёс з барацьбой супраць царызму. Ён нічыю не паходзіў на класічных кабінетных вучоных. Перад намі — змагар, барацьбіт, фактычны нахніцель, арганізатар палітыкі рэальнай беларусізацыі, ужо першыя крокі якой прынеслі столькі плёну на нацыянальнага адраджэння. У 20-х гадах Ігнатоўскі заўжды знаходзіўся ў самай гучынай няпростых падзей. Гэта быў вядомы грамадскі і дзяржаўны дзеяч нашай рэспублікі, абцяжараны басконцымі абавязкамі. Тым не менш ён знаходзіў час, каб пісаць. І як пісаць! Нават каб Ігнатоўскі-гістаў спакойна працаваў дзесяць у кабінетнай цішы, каб стварыў толькі сваю галоўную працу «Кароткі нарыс гісторыі Беларусі», то і ў такім выпадку ягонае прозвішча ўсе роўна назаўжды засталася б у пантэоне нацыянальных слаўтасцей. Хоць творы гісторыка больш за палавіну стагоддзя пралягалі «арыштаванымі» ў цэмы сатарэнняў спецсховаў, хоць да аўтара надоўга прычэпілі ганебныя ярлыкі «нацдэма» і «ворага народа», жыццё яшчэ раз пераканаўча засведчыла: напісанае — застаецца, а праўду нікому не забіць, не скаваць.

У некаторых артыкулах апошняга часу, прысвечаных У. Ігнатоўскаму, роля гэтай выдатнай асобы ў развіцці айчынай гістарычнай навукі чамусьці асвелена далёка не поўнасьцю. Разглядаючы, у прыватнасці, «Кароткі нарыс...», сям-там даследчыкі неаднаразова падкрэслівалі спрощанасць, нават «прыміўнасць і нелогічнасць» асобных месцаў у нарысе, адносячы гэта да паспешлівага тлумачэння аўтарам гістарычных падзей, выкліканага сацыяльным заказам. Нічога не

зробіш, такія і іншыя хібы ў «Кароткім нарысе...» сям-там сустракаюцца. Але парадаксальна, што абсалютна не заўважаным засталася галоўнае — канцэптуальна новы падыход У. Ігнатоўскага да нашай нацыянальнай гісторыі. Маецца на ўвазе празорлівая, праз сівыя стагоддзі ўстойліва погляд аўтара нарыса на беларусаў, як на **здавён дзяржаўны народ**. Гэтай заслугі ў гісторыка нікому не адабраць. Як, зрэшты, не закрэсліць і таго феномена, што нарыс, напісаны, нагадаем, яшчэ ў 20-х гадах, і сёння з поспехам можа ды і павінен стаць першай часткай школьнага падручніка па роднай гісторыі.

Прынцыповы светапоглядны падыход У. Ігнатоўскага да беларускай гісторыі добра бачны ўжо нават у адным пераліку некалькіх параграфу «Кароткага нарыса...». Мяркуюць самі: «Старажытныя насельнікі Беларусі; Дзяржаўна-палітычны лад; Змаганьне Полаччыны з Кіеўшчынай; Усяслаў Полацкі; Полаччына пасля Усяслава; Хрысціянства і асвета; Гандаль і сацыяльны склад грамадзянства; Літвіны; Аб'яднаньне Літвы; Будаваньне Літоўска-Беларускай дзяржавы ў XII ст. (алецях)». А цяпер прапануем для параўнання адпаведныя параграфы сумна вядомага школьнага падручніка «Істория БССР» (аўтары Л. Абэцдарскі, М. Баранав, Н. Паўлава), па якім, на жаль, вучыліся пасляваенныя пакаленьні жыхароў нашай рэспублікі: «Усходнеславянскія плямёны на тэрыторыі БССР; Заходняя земля Русі ў складзе старажытнарускай дзяржавы; Феадальная раздробненасць заходніх земляў Русі; Культура заходніх земляў Русі ў IX—XIII ст. (агоддзях)». Калі ў другім выпадку гаворка ідзе толькі аб «заходніх землях Русі», то ў першым асноўная ўвага У. Ігнатоўскага слухна сканцэнтравана на самастойным Полацкім княстве — калысцы беларускай дзяржаўнасці. Адчуваецца розніца?!

Нельга не адзначыць, што аўтар «Кароткага нарыса...» распрацаваў простую, але абгрунтаваную і ўсебакова ўзвешаную навуковую перыядызацыю гісторыі Беларусі. Яна ўключае ў сябе пяць перыядаў: Полацкі, Літоўска-Беларускі (Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага), Польскі (Беларусь у складзе Рэчы Паспалітай), Расійскі і «Беларусь пасля звяржэння царызму». Можна, вядома, спрачацца наконт асобных палажэнняў і думак аўтара. Так, напрыклад, У. Ігнатоўскі лічыў, што пасля Люблінскай уніі 1569 года Вялікае княства Літоўскае, трапіўшы ў склад Рэчы Паспалітай, дзе дамінантай было ўсё польскае, у значнай ступені страціла сваю суверэннасць. Таму гэты гістарычны перыяд ён і назваў «польскім». Але несумненна, што ў агульным плане перыядызацыя беларускай гісторыі, распрацаваная ў свой час Ігнатоўскім, куды лепшая за цяпер афіцыйна прынятую, якая апроч значных тэарэтычных пралікаў вельмі грубасткая і нязграбная, яе школьніку складана і цяжка засвоіць.

А якой цудоўнай мовай напісаны «Кароткі нарыс...»! Гэта ж паэтызаваны, высокі стыль, амаль, калі хочаце, верш у прозе. Колькі тут меласу, колькі любові, колькі замілаванасці непэўторным мінулым родзі непэўторнымі мінулым на ёй зямлі, хоць жыццё на ёй ніколі не было раем. Вось у каго трэба вучыцца пісаць... Адносна нядаўна ў друку з'явілася паведамленне, што рыхтуецца новы падручнік па гісторыі Беларусі для школ.

* Тут і далей захаваны прыватныя «Кароткага нарыса...».

Аўтар гэтых радкоў выказае сумненні, што новы падручнік стане лепшым за «Кароткі нарыс...» У. Ігнатоўскага. Ды і не зразумела, навошта, зрэшты, вынаходзіць вынайдзенае? Вядома, для сённяшняга выкарыстання «Кароткага нарыса...» ў якасці школьнага падручніка спатрэбіцца пэўная працоўка. Але з такой работай справіцца самастойна любы досыць дасведчаны і кваліфікаваны рэдактар. Ратуі, божаўна, калі за рэдагаванне возьмецца хтосьці з супрацоўнікаў АН Беларусі ці нехта з тытулаваных выкладчыкаў мінскіх ВНУ: непазбежна застануцца адны рожкі ды ножкі. Калі ж сур'ёзна, то трэба знайсці мужа і сказаць праўду: гэтыя людзі, якія дзесяцігоддзямі альбо зусім не рабілі ў навуцы нічога, альбо перакручвалі нашу гісторыю, як толькі маглі, зараз ані не здатныя ўзняцца да вяршынь светапогляднай гістарычнай канцэпцыі У. Ігнатоўскага. Як ім сёння хоць бы асцярожна сям-так падтрымаць тое, супраць чаго ўсіх іх гэтак доўга і зацята наццоўвала «честь и совесть нашей эпохи»?

З цяперашнім перавыданнем «Кароткага нарыса...» супала з'яўленне невялікай кніжкі «Усевалад Ігнатоўскі і яго час», выпушчанай у серыі «Бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы». Аўтары І. Ігнаценка і А. Кароль. Прыемна, што вяртанне асноўнага твора У. Ігнатоўскага ў даным выпадку супроводжана спробай аўтараў гэтай кніжкі з пункту гледжання дня сённяшняга творча асэнсаваць постаць выдатнага беларускага гісторыка на фоне рэалій 30-х гадоў. Кніжка напісана даходліва і займальна, упершыню тут уведзены ва ўжытак шмат факталагі з раней недаступных сакрэтных архіваў КДБ, КПБ. Яе з задавальненнем працягваюць не толькі за межамі Бацькаўшчыны, а і на радзіме. Праўда, рэкамендаваць гэтую кніжку для выпуску ў рэспубліцы масавым тыражом можна толькі з важкімі агаворкамі. У прыватнасці, у кнізе ніводнага слова не сказана, што трагедыя У. Ігнатоўскага найперш у тым, што ён паверыў большавікам, чыя стратэгія была несумяшчальнай з ідэямі сапраўднага суверэннага развіцця раённай прыгнечаных народаў былой Расійскай імперыі. Са зместу асобных кніжных абзацаў праглядаецца чарговая спроба абяліць і партыю, і сталінізм, спісаўшы безліч бязвінных ахвяр, у тым ліку і загублены лёс У. Ігнатоўскага, толькі на Сталіна і бліжэйшых яго памагаты. Няўмольным жа кітам была сама сістэма, заснаваная на антычалавечнай ідэалогіі большавізму. У канцы кніжкі задаволена канстатуюцца: «У 1990 годзе У. Ігнатоўскі рашэннем ЦК КПБ адноўлены (пасмяротна) ў партыі». Відаць, для аўтараў (ці аднаго з іх) воля ЦК КПБ — па-ранейшаму вышэйшы аўтарытэт і непакісная ісціна. Ні слова ў кнізе таксама пра тое, што У. Ігнатоўскі, як і мільёны іншых лепшых сыноў Айчыны, зрабіўся трагічнай ахвярай злычыннай палітыкі той самай партыі, на якой грунтаваўся падмурак так званай сацыялістычнай сістэмы.

Прысвечаная У. Ігнатоўскаму кніжка завяршаецца наступным мажорным сказам: «Вяртаецца, вярнуўся з палону праклёнаў і нябыту Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі». Хочацца назваць больш стрымана сённяшняе вяртанне гісторыка — «ціхім», бо пакуль «Кароткі нарыс гісторыі Беларусі» зноў не стане масавым школьным падручнікам роднай гісторыі, гаварыць аб шырокім вяртанні занадта.

Мар'ян ВІЖ.

ВУЧОБА Ў РАДАСЦЬ

Для многіх дзяцей, што жывуць у мікрараёне Уручча, вучоба перастала быць «пакараннем», як бывала раней у агульнаадукацыйнай школе. З захапленнем, цікава праходзяць заняткі ў гуманітарнай школе-гімназіі № 195. У аснову праграм і метадык гэтай навучальнай установы Мінска пакладзены формы навучання, прынятыя ў старой класічнай гімназіі. Поруч з агульнаадукацыйнымі прадметамі тут абавязкова вывучаюць наараднаўства, этнаграфію, гісторыю мастацтваў, філасофіі і навукі, этыкет, рыторыку, логіку. Асабліва ўвага ўдзяляецца замежным мовам. Іх пачынаюць выкладаць з першага класа, да звыклых дабаўлены латынь, польская.

Педагогі гімназіі, прынятыя на працу на конкурснай аснове, імкунуцца ўбачыць у кожным выхаванцы яго індывідуальныя здольнасці і інтарэсы. Тут радуецца раскрытым талентам. Творчасці школьнікаў садзейнічаюць урокі, якія праходзяць нетрадыцыйна, у форме дыспутаў, конкурсаў, маленькіх спектакляў, разыграных вучнямі.

Такія заняткі і дзецям, і настаўнікам прыносяць задавальненне і радасць.

НА ЗДЫМКАХ: роспіс сцен у кабінце беларускай культуры выконваюць адзінаццацікласніцы Таццяна ДАМІНІКОўСКАЯ (злева) і Святлана РАДЗІОНАВА; выкладчык англійскай мовы Святлана ПАНОВА разам з пяцікласнікамі рыхтуе спектакль на англійскай мове, які пакажуць на ўроку.

Фота Ю. ПАУЛАВА.

ВОСЬ ТАКІ ПРЫКЛАД

У будынку краязнаўчага музея ў Рэчыцы прайшоў незвычайны аўкцыён, які разам з музеем арганізавала малое прадпрыемства «Тэлевід». Прадаваліся, вядома, не музейныя экспанаты. Аўкцыён быў выключна дабрачынны: 12 рэчыцкіх мастакоў бясплатна перадалі для яго свае жывапісныя і графічныя работы. Выручаныя сродкі будуць поўнасьцю накіраваны на дзельную школу, якая дзейнічае пры Свята-Успенскай царкве.

Парадоксы нашага жыцця: жабрацкая культура ў адрозненне ад нуворышаў ад эканомікі ўхітраецца дапамагаць яшчэ бяднейшым.

ВІЗИТ САМАРАНЧА ў МІНСК

6 красавіка на асабістым самалёце ў Мінск прыбыў Прэзідэнт Міжнароднага алімпійскага камітэта Хуан Антоніо Самаранч. Ён прывёў сустрэчы з кіраўнікамі Рэспублікі Беларусь С. Шушкевічам і В. Кебічам, гутарыў з членамі НАК Рэспублікі Беларусь, наведаў Палац спорту і інстытут фізкультуры.

Гэты візіт па рэспубліках былога Саюза даволі працяглы (Талін, Рыга, Вільнюс, Мінск, Кішынёў, Масква), таму ўсе гутаркі насілі дзелавы і афіцыйны характар.

В. Кебіч зазначыў, што прыезд высокага гасця ўспрымае, як яго вялікую павагу да Беларусі, яе народа, спартсменаў. «Мы перажываем цяжкія часы, — сказаў Вячаслаў Францавіч, — аднак, нягледзячы на гэта, зробім усё, каб прыняць актыўны ўдзел у сусветным спартыўным руху, дастойна выступіць на чэмпіянатах свету, Алімпійскіх гульнях, іншых буйных спаборніцтвах.

Вітаючы Х. А. Самаранча, С. Шушкевіч прыгадаў крызісныя сітуацыі 1980—1984 гадоў, той час, калі дзякуючы асабістым намаганням Прэзідэнта МАК удалося вырашыць усё цяжкасці на шляху да ўмацавання алімпійскіх ідэалаў і прычынаў сусветнай садружнасці спартсменаў

усіх кантынентаў.

«Гэты перыяд, думаецца мне, прайшоў беззваротна, — сказаў кіраўнік Вярхоўнага Савета Беларусі. — Рэспубліка праводзіць адкрытую палітыку па ўсіх без выключэння напрамках шматграннага жыцця і дзейнасці, у тым ліку і ў пытаннях спорту... Не будзем утойваць: мы марым і з нецярпеннем чакаем таго часу, калі наша алімпійская зборная будзе выступаць пад беларускім флагам...».

І такі час ужо недалёкі. Аб гэтым гаварыў і Х. А. Самаранч. У адказ на прамову С. Шушкевіча Прэзідэнт запэўніў, што МАК акажа Беларусі пасільную дапамогу — і матэрыяльную, і маральную. Падкрэсліў, што Рэспубліка Беларусь заняла правільную пазіцыю ў пытанні аб удзеле яе спартсменаў у Гульнях у Барселоне ў складзе аб'яднанай каманды СНД, бо іншага выйсця не было: у Алімпійскай вёсцы арганізатарамі Гульняў усё даўно разлічана і размеркавана... А ўжо на зімовай Алімпіядзе 1994 года ў нарвежскім горадзе Ліліхамеры Беларусь зможа выступіць самастойнай камандай.

Прэзідэнт МАК ведае асабіста многіх нашых спартсменаў і трэнераў. І, вядома, не мог не сустрэцца з імі. Заслужаныя майстры спорту

М. Іткіна, У. Парфяновіч, А. Бялова, заслужаныя трэнеры В. Наважылаў, У. Навумаў і іншыя цікавіліся ў Х. А. Самаранча будучыняй алімпійскага руху, узнялі праблемы аказання дапамогі тым спартсменам, якія скончылі свае выступленні.

Журналісты пацікавіліся ў Прэзідэнта, як ацэньвае ён свой візіт у Беларусь. На што быў прыкладна такі адказ: «Мяне ў Мінску зразумелі. Гэта самае важнае. Я веру, што алімпійскі рух у Беларусі набудзе шырокі размах. Са свайго боку, я зраблю ўсё, каб падтрымаць яго».

Грамадскасць, спартыўная прэса ацэньваюць візіт Х. А. Самаранча як важную навіну для Рэспублікі Беларусь, які будзе спрыяць далейшаму развіццю спорту. Прэзідэнт ад імя Міжнароднага алімпійскага камітэта паабяцаў аказаць матэрыяльную дапамогу не толькі спартсменам Беларусі, але і дзецям чарнобыльскай зоны. Менавіта ў час свайго візіту Х. А. Самаранч змог чарговы раз адчуць тую бяду, што спасцігла наш народ у красавіку 1986 года.

НА ЗДЫМКУ: сустрэча старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслава КЕБІЧА з Хуанам Антонію САМАРАНЧАМ.

Фота У. ШУБЫ.

СТВАРАЕЦЦА КНІГА «ПАМЯЦЬ»

У Лунінецкім раёне Брэсцкай вобласці (былой Пінскай), як і паўсюдна ў Рэспубліцы Беларусь, разгорнута работа па стварэнні кнігі «Памяць». На жаль, для нас застаецца «белай плямай» вялікая тэма, якая звязана з эміграцыяй нашых землякоў.

Просім адгукнуцца ўраджэнцаў горада Лунінец і Лунінецкага раёна, якія па волі лёсу ў розныя перыяды жыцця аказаліся за межамі Рэспублікі Беларусь. З удзячнасцю прыем іх успаміны для публікацыі ў раённай газеце, архіўныя фотаздымкі (з наступным іх вяртаннем).

Матэрыялы будуць выкарыстаны пры напісанні асобных артыкулаў кнігі «Памяць». Калі ж сярод нашых землякоў былі ці ёсць людзі, дасягнуўшы сваёй дзейнасцю значных грамадскіх вышынь у той краіне, якая стала для іх другой радзімай, яны стануць героямі асобнага раздзела нашай гісторыка-дакументальнай хронікі.

Свае лісты дасылайце на адрас: 225650, г. Лунінец Брэсцкай вобласці, рэдакцыя раённай газеты «Лунінецкія навіны», намесніку рэдактара КАНАПАЦКАЙ Тацяне.

3 НАРОДНЫХ ПЕСЕНЬ

У НАШАЙ ХАЦЕ СВАДЗЬБА БУДЗЕ

У нашай хаце свадзьба будзе,
Ціда-рыда-рай!
У нашай хаце свадзьба будзе,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
Бацька сына жаніць будзе, ай-яй-яй!

Пытаецца бацька сына,
Ціда-рыда-рай!
Пытаецца бацька сына,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
— Што каштуе та дзяўчына, ай-яй-яй!

— Табе, бацька, не пытаці,
Ціда-рыда-рай!
Табе, бацька, не пытаці,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
Што каштуе, трэба даці, ай-яй-яй!

Людзі едуць па ляшчыну,
Ціда-рыда-рай!
Людзі едуць па ляшчыну,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
А я еду па дзяўчыну, ай-яй-яй!

Людзі едуць з ляшчынаю,
Ціда-рыда-рай!
Людзі едуць з ляшчынаю,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
Я еду з дзяўчынаю, ай-яй-яй!

Людзі маюць, што казаці,
Ціда-рыда-рай!
Людзі маюць, што казаці,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
Я маю каго кахаці, ай-яй-яй!

Людзі маюць, што рабіці,
Ціда-рыда-рай!
Людзі маюць, што рабіці,
Ціда-рыда-ай-яй-яй! 2 разы
А я маю, і з кім жыці, ай-яй-яй!

ВАС ШУКАЮЦЬ СВАЯКІ І ЧАКАЮЦЬ

КАРКАШУК Вольга Андрэеўна шукае свайго дзядзьку КАРКАШУКА Васіля Міхайлавіча, які ў 20-х гадах выехаў у ЗША з вёскі Кустовічы Гарадзецкага сельсавета Антональскага раёна Брэсцкай вобласці. Жыў у Чыкага, меў сям'ю.

Просьба да ўсіх, хто што-небудзь ведае пра Васіля КАРКАШУКА, яго дзяцей, стрыечных братоў і сясцёр Вольгі КАРКАШУК, адгукнуцца. Пісаць на адрас рэдакцыі альбо: Рэспубліка Беларусь, 225320, г. Баранавічы, вул. Кірава, д. 42, кв. 50. МАРОЗАВАЙ А. П.

ПАПРАўКА

У № 15 «Голасу Радзімы» за 9 красавіка 1992 года на першай старонцы ў матэрыяле «Вільня вітае нашу незалежнасць» дапушчана памылка. Аўтарам слоў гімна «Мы выйдзем шчыльнымі радамі» з'яўляецца не Купала, а М. Краўцоў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ
Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» Індэкс 63854. Заказ № 727.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12